

quæ ipsis opprobrio erant, ut antea exposuimus; nonnulla insuper, quæ, cum aliis gentibus essent indecora, gentium illarum odia in judæos concitabant, quæque commentitia ab illis gentibus facile demonstrata fuissent, si hæc procul à vero fuissent: hujusmodi erant plagæ ægyptiacæ, primogenitorum occisio, ægyptiorum immersio in mare rubrum, etc. Quis autem crediderit gentem judaicam integram simul cum Moïse confinxisse et supposuisse facta sibi probrosa, quæ hanc gentibus alienis invisam reddebant, quæ istarum gentium in eam odia et inimicitias concitabant, etc.? 5°. Quis in suum inducet animum gentem integram acceptasse leges, disciplinam, cæremoniasque graves admodum et incommodas, si has leges mendaciis suffultas cognovisset, præsertim cum illa natio ad idololatriam et rebellionem tam proclivis esset? Numquid passa fuisset plures è suis, propter causam tam malè suffultam, mortem subire? Numquid tribus Ruben et Simeon ætate majores honorem sacerdotii filiis Levi et sceptrum filiis Judæ cessissent? Numquid istæ tribus, quæ tam sæpè cum aliis concertaverant et inimicitias gesserant, suis privilegiis ex titulo mendaci et conficto sese spoliari sustinuisent? Hæc omnia sanè cum natura et constitutione hominum pugnant. 4°. Etsi judæi omnes Moïsi coætanei tam nefandum dolum machinari potuissent, et in tam criminosa fraude conspirare, saltem repugnat dolum hunc latitasse. Fieri non potuit ut arcanum tot hominum millibus commissum diu lateret. Fieri non potuit ut posterii illorum judæorum penitus hanc fraudem ignoraverint. Fieri non potuit ut saltem quidam

è judæis inter varias seditiones, inimicitias, ac bella civilia quæ non rarè inter ipsos exorta sunt, inter cruciamenta quæ religionis suæ causâ perpessi sunt, fraudem non confiterentur; atqui tamen, istud nunquam contigit, sed omnes judæi, cunctis temporibus, suam religionem, Moïsenque suum legislatorem summè venerati sunt. Ergo, etc.

Hucusquè probatum est facta quæ in Pentateucho referuntur neque fuisse conficta à Moïse, neque à judæis Moïsi coætaneis. Demonstrandum igitur superest hæc post ætatem Moïsis non fuisse conficta nec supposita.

PROPOSITIO QUINTA.

Historia Pentateuchi et facta quæ in eo referuntur, à nemine post ætatem Moïsi conficta fuere, vel supposita.

PROB. 1°. Constat, nec diffitentur increduli, judæos historiam Pentateuchi, et facta quæ in eo perleguntur, pro veris habuisse: atqui tamen, si hæc facta post Moïsis ætatem fuissent ab aliquo impostore conficta, sanè nunquam à natione judaica fuissent admissa; quippè, ut jam diximus, ex iis factis multa sunt judæis indecora; gens autem integra nunquam admittet unanimitè ore facta sibi indecora, nisi certissima sint. Reverà hominum vulgus lubenter audit viros sibi ipsi grata et honorifica loquentes; at verò nusquam tota natio plaudet auctori qui facta nova, hucusquè inau-

dita, huic genti ingloriosa scribit, ac illa memoriae posterorum prodere satagit. V. g. si nostris temporibus confingeretur à quodam historia, in qua referrentur multa facta hucusquè inaudita, gallicae nationi valdè probrosa, numquid tota gens gallica tali historico plauderet?

PROB. 2°. Liber Pentateuchi non tantùm facta continet, sed etiam disciplinam, leges observatu asperas. Judæi acerbis hisce legibus sese subjecere, Moïsenque ut Dei legatum venerati sunt. Atqui sanè, nunquàm judæi durissimis hisce legibus sese subjecissent, nisi facta quæ ipsis ut miracula et missionis Moïsis argumenta proponebantur, ipsis fuissent certissima; nunquàm talem legem accepissent, si ad demonstrandam illius divinitatem adducta fuissent tantùm facta hucusquè nova, de quibus nihil audivissent, quæque omni probatione caruissent, qualia fuissent ea quæ ab aliquo impostore post Moïsis ætatem conficta fuissent.

PROB. 5°. Ex probatis propositione tertiâ, Moïses non potuit decipere judæos circâ facta in Pentateucho relata. Ex propositione quarta, judæi non potuerunt simul cum Moïse huic fraudi consentire. Jam verò quivis impostor, post Moïsis ætatem, faciliori opera non potuit judæos decipere quàm ipse Moïses; nec est ratio cur fuerit ipso felicior. Omnia argumenta quæ pervincunt Moïsen non potuisse judæos decipere in rebus tanti momenti, idem faciunt pro omnibus aliis. Pariter judæi post Moïsis ætatem viventes, nec faciliùs potuerunt decepti, nec faciliùs alterius impostoris fraudibus consentire, quàm judæi qui Moïsis

ætate vixerunt. Paria militant argumenta pro judæis eujuscumque ætatis. Ergo nec Pentateuchi historia, nec facta in eo relata potuerunt post Moïsis ætatem confingi. Ergo, etc.

PROB. 4°. Historia Pentateuchi et facta in eo relatas post Moïsis ætatem non fuerunt conficta, modò Moïses sit autor Pentateuchi: atqui Moïses est autor Pentateuchi, ut antea dictum est. Ergo, etc.

PROB. 5°. Pentateuchi liber totus post Moïsis ætatem non fuit confictus vel suppositus, modò nequidem potuerit aliquà sui parte mutilari, nec in factis quæ in eo commemorantur ullo pacto adulterari: atqui in propositione sequenti illud probabitur. Ergo, etc.

PROB. 6°. Dantur libri minimè suppositi; rideretur, v. g. qui Livii, Taciti libros ut suppositos haberet, et consequenter omnia facta negaret quæ in illis libris referuntur: atqui non minùs certum est, imò certius est librum Pentateuchi non esse suppositum, nullaque ætate, neque dum viveret Moïses, neque post ipsius mortem fuisse confictum; ideò enim prædicti libri ut genuini et veraces habentur ab omnibus, quia constanti traditione ut veraces et genuini ad nos usque fuerunt transmissi: atqui pariter Pentateuchum ut librum veracem nobis transmisit constantissima traditio, tum judæorum qui libros Pentateuchi ut divinos venerantur, et mortem oppeterent potiùs quàm illos adulterari sustinerent; tum christianorum quibus illi libri non minùs sunt venerabiles: quæ quidem traditio adeò constans est et certa, ut, inter tot judaicæ et christianæ religionis hostes infensissimos, nullus fortè

antè nostra tempora de veritate et auctoritate illius libri dubitaverit.

Dixi autem traditionem judæorum et christianorum circà Pentateuchum longè majoris esse ponderis, quàm traditionem circà autores profanos. Nam facta ab autoribus profanis relata tanti non sunt momenti, quanti facta quæ in Pentateucho leguntur, quandoquidem ex illis factis in Pentateucho relatis pendent judæorum leges et regimen, necnon judæorum simul et christianorum religio ac felicitas; consequenter antequàm fides ipsis concederetur, attentiori animo expendi debuerunt, quàm facta ab historicis profanis relata. Ergo, etc.

PROB. 7°. Hæc facta à nemine, nullàque ætate conficta sunt, sed ut vera necessariò sunt admittenda, quæ connectuntur cum monumentis publicis et indubitatis. Hæc est artis criticæ regula superiùs comprobata et ab omnibus admissa. Atqui facta Pentateuchi, saltem plurima et præcipua, connectuntur cum factis certis et indubitatis, nempe cum cæremoniis à judæis constanter et etiamnum observatis, cum ipsorum festis et consuetudinibus. Sic factum creationis cum sabbato connexum habet; primogenitorum ægyptiorum occisio cum Paschate in memoriam illius facti instituto; sic tabernaculorum solemnia agebantur, eo quò diù subtentoriis habitassent israelitæ; sic manna in arca depositum stupendi miraculi, quo Moïses olim escam cælestem obtinuerat, perpetuus erat testis. Hæc omnia festa, monumenta et alia permulta quæ cum factis in Pentateucho relatis connectuntur, in libris Regum et

aliorum judæorum operibus, in Josepho, etc. perleguntur, vel etiamnum observantur à judæis, nec consequenter à Deistis in dubium revocari possunt. Ergo, etc.

PROB. 8°. Juxta regulam à criticis omnibus admissam, hæc historia nullo tempore conficta dici potest, consentit cum innumeris aliis autoribus et historicis: atqui historia Pentateuchi convenit cum innumeris historicis, sive sacris, sive profanis, saltem quantum ad innumera facta maximi momenti. 1°. Quidem cum historicis sacris, Josue, Samuele, Judicibus, libris Regum, autore Paralipomenon, Esther, Nehemiâ, Esdrâ et omnibus prophetis, qui uno concentu variis temporibus facta Pentateuchi memorant. Quot facta ab omnibus unanimi ore admittuntur, quæ tot historicis non confirmantur, totque testimoniis non inniuntur! 2°. Pentateuchus cum profanis autoribus convenit, saltem in factis mirabilioribus et quæ maximi sunt momenti ac ponderis. Sic creatio mundi in annalibus phœnicum à Sanchionatone collectis et à Philone Biblio in græcum conversis describitur. Ex historia creationis quæ legitur in Genesi famosum chaos à poëtis sæpè decantatum hauserunt Linus, Hesiodus, et alii veteres. Epichermes, Plato, et antè ipsos quicumque sit autor Orphicorum, omnia Dei verbo facta esse scripserunt, sicut scripsit Moïses. Empedocles agnovit solem non esse lumen primitivum, sed tantum luminis receptaculum. Thalès docuit Deum esse omnium entium antiquissimum, quia non est genitus, mundum esse pulcherrimum, quia fuit à Deo conditus; tenebras antè

lucem terram obduxisse. Anaxagoras Deum stellas creasse asserit. Hesiodus, Callimachus, Homerus à Deo hominem ex luto effectum affirmant. Creatio sex diebus peracta videtur in causa fuisse cur itali, græci, celtæ, indi et ferè omnes populi constanter annos in septimanas separaverint. Asserit Maimonides historiam Adami, Evæ, serpentis, suo tempore apud indos et alios populos in memoria fuisse. Berosus in suis Caldaïcis, Manethon in suis Ægyptiacis, Hierosmus in suis phœnicibus, Hestius, Hecataeus, Hellanicus in historiis Græciæ, vitam primitivorum hominum mille annorum fuisse scribunt. De diluvio mentionem fecerunt Berosus inter chaldaeos, Abidenus inter assyrios, Plutarchus inter græcos, et ferè omnes populi. Lucianus, Molonus narrant non tantum homines quosdam, sed etiam omnia animalia in Noëmi navigio inclusa fuisse. Armeni etiamnum locum ostendunt in quo, juxta ipsos, arca quievit. Incendium Sodomæ in Diodoro Siculo, Strabone, Tacito, Plinio, Solino memoratur. Historias Abrahami, Isaaci, Jacobi, Josephi, eodem ferè modo ac Moïses, enarrant Philo Biblius, Berosus, Hecataeus, Artapanus, Eupolemus, etc., carmina orphica Moïsen ex aquis fuisse eductum, Deumque ei duas dedisse tabulas dicunt. Manethon, Lysimachus, Cheræmon multas circumstantias circà exitum populi hebræici ex Ægypto referunt. Circà hæc consule Grotium, Jaclottium, Bochartum, Huetium. Hic postremus autor, vir summæ eruditionis, ardentique religionis defendendæ studio accensus, innumeros paganorum deos et heroës eosdem esse ac Moïsen, innumerasque fabulas esse

facta Pentateuchi à paganis deformata contendit: quæ quidem eruditi viri conjectationes, etsi aliquandò probabilitatis metas excedere videantur, sæpissimè tamen ad verum accedunt.

Notandum est permulta ex operibus quæ modò laudavimus jamjam non inveniri. At verò eorum fragmenta reperiuntur in Josepho, Eusebio, et aliis antiquis autoribus qui ea præ oculis habuerunt, quorum sinceritas in citandis autoribus constat ex consensione scriptorum quæ supersunt cum textibus quos ex iis discerpserunt.

PROB. 9°. Juxta criticorum regulas, hæc facta ut conficta haberi non possunt, quæ non negantur etiam ab iis quorum multum intererat ista negare: atqui facta Pentateuchi non negantur ab iis quorum, etc. Nempè à paganis pluribus religionis judaïcæ et christianæ hostibus acerrimis, Porphyrio, Juliano apostata; ergo non sunt conficta, sed vera.

PROB. 10°. Ferè impossibile est ut autori qui confingit et supponit librum qui ter mille circiter annorum historiam complectitur, nihil excidat quod temporibus de quibus loquitur contradicat, quodque moribus et consuetudinibus tot sæculorum ipsi in multis incognitorum adversetur. Hinc recogniti sunt plures libri ut suppositi. Atqui tamen in historia Pentateuchi nihil simile reperitur; sed omnia sunt temporibus, moribus, consuetudinibus de quibus sermo habetur, consentanea. Hæc historia depingit sæcula antiqua et veteres homines, sicut ab omnibus antiquis depinguntur historicis. Autor Pentateuchi antiquos exhibet candidos,

telluris fructibus vescentes, pellibus sese induentes, pecora pascentes; idem vero legitur in omnibus historicis qui de antiquis loquuntur. Autor Pentateuchi antiquos mille annis circiter vixisse refert; Josephus autem et Eusebius Præp. Evang. innumeros appellant historicos profanos idem asserentes. Juxta historiam profanam, antiqui carmina pangebant mortuorum, curabant sepulturam. Juxta Diodorum Siculum jus hospitii antiquis sacratissimum erat. Porrò idem legimus in Pentateucho. Homerus heroës suos exhibet terram subigentes, agrum, arbores, hortum colentes, temperatè, parcè et frugaliter viventes; idem refert Athenæus. Porrò idem in Pentateucho legimus. Facile esset alia facta permulta sigillatim recensere, et prolixius ostendere quanta sit Pentateuchi cum omnibus aliis historicis convenientia; verùm brevitati consulentes in his stamus. Consuli potest Jaclotius, lib. cui tit. *de l'Existence de Dieu*. Ergo, etc.

PROPOSITIO SEXTA.

Pentateuchus non fuit in rei substantia adulteratus, nec miracula, nec alia facta fuerunt ei superaddita, sed sincerus ad nos usque pervenit.

PROB. 1°. Nullum est hujus depravationis indicium, nullum vestigium. Judæi semper cunctas Pentateuchi partes venerati sunt. Suspicio alterationis in factis essentialibus et alicujus momenti ligmentum est, quod si admittatur, nihil in tota historia intactum est, nullus-

que autor profanus qui pari ratione adulteratus dici non possit.

2°. Omnia in Pentateucho eodem orationis genere narrantur, omnia sibi cohærent et inter se connectuntur. Leges nituntur miraculis; v. g. festum Paschatis institutum fuit in recordationem insignis beneficii, quo nempe Deus omnium israhëitarum primogenitis in Ægypto perpeccerat; festum Pentecostes celebratum est in memoriam legis datæ in monte Sinai; ipsorum ferè omnes cæremonie in factorum memoriam institutæ sunt, atque cum illis connectuntur; igitur si Pentateuchus, in miraculis, in factis historicis depravaretur, quasi in omnibus adulteratus ac ferè totus suppositus dicendus esset. Atqui, ex dictis, dici non potest hunc totum fuisse suppositum; ergo nec etiam in aliqua sua parte suppositus est, seu non fuit corruptus.

3°. Teste Josepho contra Appionem, judæi libros legis semper maximâ veneratione prosecuti sunt. Tanta fuit ipsorum erga Codices sacros religio ut literas et vocabula omnia enumeraverint. Quoties, quo ordine, quâ serie in Scripturis eadem litera reperitur sæpè observaverunt. Mortem pro sua religione defendenda oppetebant; causâ venerationis erga suos libros animam profundebant. Quis autem crediderit corruptionem Librorum sacrorum, in rebus alicujus momenti, à gente tanto religionis studio accensa admitti potuisse?

4°. Si depravatus fuisset in rei substantia Pentateuchus, vel à judæis, vel à samaritanis, vel à christianis, vel à paganis: atqui hæc quatuor repugnant. Non à judæis quibus tantæ venerationi semper fuit. Aliundè,

si judæi Pentateuchum adulterassent, sustulissent profectò quæ sunt genti suæ indecora, tot nempè seditio- nes, tot crimina, tot inter se inimicitias, etc., atqui tamen non ita factum est; ergo, etc. Non à samaritanis qui pariter suæ genti et suis patribus ignominiosa detraxissent, et contra quos reclamassent judæi ipsi hostes infensissimi. Non à christianis qui exemplaria judæorum nunquàm in sua potestate habuerunt, et contra quos subito reclamassent judæi. Non à paganis quibus summà curà semper denegati sunt sacri Codices, qui profectò non habebant omnia judæorum exemplaria ut illa depravarent, quique nedum miracula Pentateucho adjecissent, potiùs sustulissent, quippè quæ causæ judaicæ saverent et paganæ nocerent. Ergo, etc.

5°. Non hic agitur de libro obscuro qui aliquandò vitiari potest, sed de libro publico in quo continebantur nationis jus præcipuum, universæ leges, et cætera omnia quæ pertinebant sive ad regimen politicum, sive ad ecclesiasticum, necnon prodigia et prophetiæ quibus innitebatur judæorum religio. Hic agitur de libro qui, juxta legis præscriptum, in singulos septem annos, coràm populo legebatur, quem magistratus et doctores quotidie manibus tenebant ut possent alios judicare vel docere quemque Deut. 47, 48, 49. Rex ipse singulis diebus perlegere et propriâ manu scribere debebat. Insuper, judæi singulis annis solemnitates et festa celebrabant, quæ factorum Pentateuchi, ut jam diximus, memoriam revocabant. Inter ipsos vigeabant consuetudines et instituta, quæ circumstantias quasdam Pentateuchi historicas animo representabant. Ergo facta

Pentateuchi omnium judæorum animis infixæ erant, nec fieri potuit ut horum fuerint immemores. Non potuit igitur fieri depravatio, nisi sciente et consentiente toto populo israelitico. Atqui repugnat totam gentem in eo consensisse. Nec enim faciliùs depravationi Pentateuchi quàm integræ ipsius suppositioni consentire debuit. Jam verò, ex dictis, non potuit integræ ipsius suppositioni consentire. Ergo, etc.

6°. Si corruptus fuisset Pentateuchus, vel antè schisma samaritanorum, vel postea. Non antea; ab illo enim schismate quod sub Roboamo Salomonis filio factum est, ad Moïsen usque non sunt nisi circiter quingenti anni, consequenter recentior erat factorum quæ in Pentateucho leguntur memoria, quàm ut in rebus essentialibus fieret depravatio. Aliundè, per istud temporis curriculum extiterunt Josue et successivè multi pii judices, pluresque alii religiosi viri qui corruptioni obstitissent. Non post schisma, quia judæi non potuissent vitare samaritanorum exemplaria quæ in manibus non habebant, et quia samaritani eorum inimici reclamassent. Pari ratione samaritani non potuissent judæorum exemplaria vitare. Itaque si fuisset depravatio, vel à judæis, vel à samaritanis non fuisset admissa, consequenter eorum exemplaria non forent similia: atqui tamen in essentialibus sunt similia. Ergo, etc.

Ex his colliges libros Pentateuchi authenticos esse, non verò suppositos. Nam liber suppositus et non authenticus dicitur qui vel nihil veri continet, vel saltem undequaque fabulis et commentis scatet. Jam verò talem non esse Pentateuchum probationibus inexplu-

bilibus comprobatum est. Ergo auctoritatem habere debet, ergo est authenticus, non verò suppositus.

COROLLARIUM.

Ergo certissima et indubitata sunt miracula et alia facta quæ in Pentateucho referuntur. Nam ex suprâ dictis, vera sunt hæc facta modò 1° Moïses antiquitus extiterit et fuerit legislator judæorum, modò 2° sit Pentateuchi autor, modò 3° judæos non deceperit, modò 4° judæi Moïsi coætanei simul cum ipso in fraudem non conspiraverint, modò 5° hæc non fuerint post ætatem Moïsis conficta, modò 6° Pentateuchus non fuerit adulteratus: atqui hæc omnia constant ex propositionibus præcedentibus, ergo, etc.

PROPOSITIO SEPTIMA.

Religio mosaïca divina fuit.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex miraculis.

Ex antea demonstratis, vera est religio mosaïca, modò vera sint miracula quæ in Pentateucho referuntur: atqui ex corollario præcedenti et propositionibus antecedentibus certissima sunt miracula quæ in Pentateucho referuntur; ergo, etc.

ARGUMENTUM SECUNDUM.

Ex prophetiis.

Suprà demonstravimus religionem veris prophetiis et ad eventum perductis confirmatam, esse divinam: atqui in Pentateucho plures leguntur prophetiæ à Moïse editæ et ad eventum perductæ. Nam, 1° num. 14 prophetat Moïses nullum præter Calebum et Josue, terram chananæam judæis promissam ingressurum esse quæ prophetia ad eventum perducta legitur num. 26 et Deuteron. 52. 2° Deuteron. 51. prophetat brevi post suam mortem fore ut declinent de via quam præcipit eis et occurrent eis mala in extremo tempore. 3° Levitic. 26 ipsos dispergendos esse inter gentes. 4° Deuteron 28 prædictur regem quem sibi eligent, cum ipsis transferendum esse inter gentes exteras et incognitas. Ibidem singulatim complures prædicuntur babylonicæ captivitates circumstantiæ. Eodem capite prænuntiantur mulieres commesturas esse carnes filiorum suorum et filiarum suarum. Quæ quidem omnia contigerunt, ut constat ex historia judæorum. Nec ipsa ultima circumstantia, quantumvis incredibilis videatur, eventu frustrata est, siquidem in duabus obsidionibus Hierosolym. Sive sub Nabuchodonosore, sive sub Tito, mulieres filios suos comedebant. Multa alia Moïsis vaticinia appellare possem, sed hæc sufficiunt. Qui plura voluerit, legat lib. cui tit. *l'Incrédulité convaincue par les prophéties*, tom. 4, cap. 2. Illic tantum animadvertam has prophetias iis insigni-